

გაზეთის ფასი

გაზეთი: ერთი წლით — ექვსი მან. ნახევარი წლით — სამი მან. სამი თვე — ერთი მან. და ხუთმეტრი წლით. ერთი თვე — სამი მან.

წილობრივ ამ აღრესით უნდა გამოგზავნიან: В редакцию, из редакционной газеты „ПРОБА“

ხელის მოწახი

თქვენს ში: გაზეთის „ლორეანის“ კანტორაში ქუთაისში: ანტ. ლორთქიფანიძის მიმართეთქაში. გაზეთი შედგენი აღრესით უნდა დაიბარონ: В Ташкент, из конторы газеты „ПРОБА“.

რედქცია: ძველი იუსტიტიუტის ქუჩაზედ. სოლომონ შირაიაშვილის სტუმრობში. მთავარი: ქუთაისის ბიბლიოთეკაში. სახლის მეფედან, ძაულოვის სახეობში.

შინაარსი:

საქართველო: თქვენს, 26 აპრილს — წერილი ამბობს — „ლორეანის“ კორაქე ზონდენცია: შვილობილად — რაოდენ სიტყვა შეთავსული კორესპონდენციის გამო — რ უსეთი თ: წერილი ამბობს — უცხო ქვეყნებში: საზრახვი ბეგრინია — შანაია — განცხადებანი: შეტკონ ში: თამბაქოცა ცემტი; რამანი მიტორ ჰიუფსი.

საქართველო

თქვენი 26 აპრილს, 1874 წ.

სხვა ქვეყნებში, საცა დიდი სოფლებია, ან პატარაები, მკვარამ ხშირი, იქადილია შკოლის გაკეთება. ღირიანი სოფლებისთვის ძნელი არ არის ხეირიანი მასწავლებლის დასაქირავებელი და შკოლის ყოველ წლიც ხელის გასაწყობი ფულის გარდ ხდა, — ეს გარდა ახალი თითოეულს ოჯახს მძიმე ტვირთად არ დაწევა. პატარა სოფლებიც კი ახერხებენ ამ საქმეს: ისინი შეამჩნავენებიან და ერთ ადგილას საერთოდ შკოლას იკეთებენ. ჩვენში სულ სხვაია: ამიტომ რომ ძარ თლ-ძახებში ღირიანი სოფლები ბევრი არ არის; იმერეთში, ბურიაში და სამეგრელოში არა თუ ღირ სოფლებს პატარებებსც ძლივს იბოვის ცკო რკუსა და ზეო იმერეთის გარდა. აქ თითოეული სოფელი, ნამეტნავად მთიან ადგილებში ისე გაფრთხილია, შკოლისთვის კი არა, ეკლესიისათვისაც ძლივს მოუწახავთ შუა ალაგა, რომე-

ლიც ყველას ენებობოდნენ. შკოლები მმართველობას ბრძანებით და ამისგანა უმხარობელსი მთავრობის თვე გამოდებით მრავალს: სოფელს აუწყუნებანჩენებში შკოლები, მვარამ საქმე ძალიან ცუდად არის აქმდისაც. ამისი მიზეზი სოფლების სიღარიბეა რასაკერაველია: ძნათ იმდენი ღონე არა აქეთ, რომ ხეირიანი მასწავლებელი იყოლოდნ: მკვარამ რადგანაც მთავრობა შკოლის გახსნას ეფუნება, ისინიც უარხედ აღარ სდგანან და გაცივებით შეყრებილს სამაწყფლებოა ქრას სოფლის სასამართლოს მწყროლს, ან და სამხრელო მღვდელს აძლევენ. მსენი სრულიად არ არიან სამაწყფლებლოდ მომხაზებულნი, განსაკუთრებით პირველები, ხალხი სარგებლობას ვერ ხედდეს იმთვის სწავლებისაგან და ამიტომ შკოლის საქმეს გულგრილად ეკიდება, მეტადრე იმითომ რომ შკოლას ვალდებულებად სთეო.

შის ხელშიაც შკოლის საქმეა. იმთა ძალიან კარგად უნდა იცოდნენ ეს ამბავი და ადგილობრივის გარემოების დაგვირად იქცეოდნენ. თუ ერთს სოფელს მკვიდრი შკოლის გაკეთება არ შეუძლიან, რამდენიმე სოფლის ფულთ ხეირიანი მოძარეე შკოლა გააკეთონ, რომელიც ათს უხვირო მკვიდრს შკოლას ეფუჯობინება. ძალიან შესაძლებელია, რომ თითონ მთავრობას ამ გვირო შკოლების გაკეთება მხედველობაში არა ჰქონდეს. აქ შემთხვევაში კარგი იქნებოდა, რომ სახალხო შკოლების მითთე მოსამახებურე კაციც მსუწყფლებს ნებას მანიც მისცოდნ. ჩვენში სოფელ-სოფელად ბევრი ნ წყვილი

უმაწყელი ცკაცა თუ გიმნაზიაში, თუ უნივერსიტეტში წამყოფი, რომელიც სახალხურს აქლებიან, ცხოვრებენ თავის სახლში და არავითარ საქმეზედ არ ადგანან. თუ ეს კაცები ორი-სამი წლის წინათ წამხედურობით არ ღადდებდნენ სხვა და სხვა მაღალაზროვან და მაღალ-გრძნობიან სიტყვებს, ჩვენ იმედი უნდა გვექონდეს, რომ ამთვან გამოჩნდებიან ისეთები, რომ მოძარეე შკოლის თეობას ივისრებენ. ტყუილად შინ ჯდომას, უსაქმობით თავის მოზრზრებას, და აქა-იქ წყროლს და აწხლობას, გეგონებთ, ამისთანა საქმით თავის შეტყევა სჯობია, მეტადრე თუ ეს მართო თავის შესაკცევი არ არის. ზოგი ამ პირთაგანი იქნება იმდენად შეცდებულნი იყენენ, რომ სოფლის მხრით ძალიან ცუდად სასყიდელს დასჯერდნენ, ან შეიძლება უსასყიდლოთაც იზრომონ.

შხლა იქნება ეს იკითხოს ეინემე, რა არის ეს მოძარეე შკოლები? აი რა არის: შითი, ან რამდენიმე მასწავლებელი, კვირაში ორიოდ დღე ერთი სოფლის უმაწყელებს აწყვილს; მკომე მეორე სოფელში წყე, იქაც ამდენსავე დღეს იზრომებს; შემდეგ მესანე სოფელსავე გაემგზავრება და ბოლოს ისევე უკან დაბრუნდება. ამ გვირად მგზავრე მასწავლებლებს თითქმის იმდენივე ხარჯი დასჭირდება, რამდენიც მკვიდრი შკოლის მასწავლებლებს, მეტი მხოლოდ ცხენი იქნება და თუ სოფლები ერთმანეთზედ ძალიან იოზირებული არ არის, უტყვნოთაც იოლად წყე.

შის ისეთი უბრალო რამ არის, რომ ძა-

ლიან უნდა გვიკვირდეს, რატომ აქმდის არც ერთს ჩვენგანს არ მოაგონდა. იქნება ზოგიერთს ეს რჩევა ისე სასაცილოდ ეჩეუნოს, როგორცათაც ეგროპილების რჩევა ოჯახობაში, სასაფლო მეურნეობაში, რომელიც ხანდისხან ჩვენთვის მართლა გამოუსადეგარია, ან მოუხერხებელი, მვარამ ამაში ძალიან შესცდება. სხვა ქვეყნებში ყოფილა ეს მოძარეე შკოლები და ეხლაც არის. აქ გვირო შკოლების მავიერ მხოლოდ მაშინ აკეთებენ მკვირ შკოლებს, როც ხალხი გაზრავდება, წინააღმდეგე მომეტებულს საცხოვრებელს მოიპოვებენ და თითოეულ სოფელში ხეირიანი მასწავლებლების მიმზიდელი ხარჯის გაწყვას შეიძლებს.

წარილი ამბავი

— ხონიღენ გვეყრენ, რომ იქ თეადე აზნაურობას და ეპრებს სადილი გაუტეხები. თ ერთი კაცისათვის, რომელიც სხვა ადგილზედ ვადღის, შის კაცია, რომელიც 1871 წლიდან დაწყებული იმის სტილობდა, რომ ხონში უფსაო საქალბო სასწყელებელი გაკეთებულყო. შინამგინობი კაციც შეწყვიტობთ უფ. შქანდარა კიდეც ასარულიც ეს განზრახვა. პირისკისონდენტო იყრება, რომ შკოლის საქმე კარგად მიდისო, ისრე რომ გვირ-გვირობით ნაკულუფენება არაფერში არის და თუ შემდეგისათვის კარგად არ წყად, ეს ისეე ჩვენე ბრალი იქნება, რადგანე დასრუტების გვირძობა ჩვენე საქმე არისო. ჩვენის აზრით

ფეატონი

ოთხმოცდაცამეტი

რომანი

მიტორ ჰიუფსი

(შს ახალი რომანი უწარინებულესი შეროპის მწყროლას საფრანგეთის პირველი რევალიუტის დროინდელ ცხოვრებას შეეხება. საუბედუროთ, ღონის ძიება არა გეძებს, რომ სულ გადმოგვეტორება ეს მშენიერი რომანი, რომელზედაც მთელი შეროპა ღაპარკობს, რომელიც თაქმის ყველა ეგროპილ ენებზე გადარჩენილია. მთავრამ ამ ზოგი ერთი ადგილის წყაროზედ დარაწყუნებს მითხებებს ამ რამანის სიმშენიერებში და იმის ატორის ნიჭის სიღრმეში.) ს. მ.

წაწილი პირველი.

ზღვაში

მისის თვეა. 1798. მითი ბატალიონი რესპუბლიკელების გარი ერათ მანდეს ტყეში მიდის. მანდეს დანარტ მენტის სტრანგეობის, რომელიც მოგროვებელი იყენენ მონახობის მომხრენი და სასოვადოთ ეკუთნარი, ვისაც ახალი წყობილებისა, ახალი ცხოვრებისა და რესპუბლიკის წინააღმდეგობა უნდოდა. მათუთათუბის უმეტარი ხალხს მანდესს ამაო მხარე უჭირავს, შს ბატალიონი ამ გარის ნაწილია, რომელიც კონგრესი მანდეს არეულობის დასაპირინ-

ლებულად გამოუჩანა. შს ნახავს ამ ტყეში ერთ დანჯულ, ტინამბის შემოგულელ ქალს, სამის პატარა შვილითა

- შინ ხარ შენ, ქლო? ჰყობთავე ჯარის უფროსი.
— შიშულ ქლომარო.
— რა პოლიტიკური აზრებისა ხარ!
— პატარაობითვე მე მონა ტრეში შემეპყვდიეს, მე შევირთე ქარი ჩვენ სოფელ ცეცხლი მოუკიდეს. მე ისე საქარელო ვამოწოქეი, რომ ბაშმაკის ჩამცე ვერ მოეწოწო.
— მე შენ პოლიტიკურ აზრებსა ჰყობთავე?
— მე რა ვიცი.
— შენი სამშობლო ქვეყანა რომელია?
— არ ვიცი.
— როგორ! არ იცი, სადაური ხარ?
— ჰო, სადაური ვარ? მე სისუენარეული ვარ.

- ნათესავები, შმშობლები არაინა გეყავს?
— შეკლანი დიბოცენენ.
— შერ ძმძუტ-შეოვარს რა ჰქეიან?
— შირეცეც.
— შეორეს?
— რენე შან.
— შეფროს ვეაქ?
— ბო-ალენე.
— აქ რას აკეთებ? რატომ შენ სახლში არა ხარ?
— იმითომ რომ სახლის ცეცხლი წაუქედეს, სოქეა ხენეშო ქალმა.
— შინ წუქიდა?
— არ ვიცი.
— თუკი: რა ხარ? მტრეიდის ფერი (რესპუბლიკელი) ხარ, თუ თეთრი (მეფის მომხრე)?
— არ ვიცი.
— შერი დიდ-შამა, შენი ქმარი ვინ იყო?
— შერის მომუშევენი შამა ჩემი დეაპახინჯებელი კუბი იყო; ერთხელ ჩენეი ბა-

ტონის სანადირო ტყეში კურდღელი მოკლა და ბტომა ამისთვის ასი ჯოხა დაჭრა. ჩენეი ბატონი ძალიან კეთილი იყო; სიყვლილი დასჯის საგებოთ, მხოლოდ აიჯობი დაჭრა. შს ჩენი მღვდლებსა გვირეში გაგზავნეს. ჩენი მამამთილი ხელმწიფემ ჩამაზარბონა, და ჩენი ქმარი, სანამ არ მოკლეს, ხელნწილისთვის, თავის ბატონისთვის და სამხედროებისთვის იბრძოდა.

ბატონიანა წამოყვანა თან ეს ქალი და იმის სხმი უმაწყოლი იშვიდა.

სცენა იცლებდა. იწვლისი ერთი კუნძულად ერთი საზღვრო ხომალდი მიდის; ეს ხომალდი მანდეს უნდა მიადგეს და უნდა მიემშვლოს იმან, ვინც მეფის მომხრებსა აცხადენ. იმში სხვათა შორის ერთი გლხერთა გარდაცმული მოხეტელებელი კაცი იყო, რომელიც დანარჩენი მოგზაურები განსაკუთრებულ კრძალს და პატ ეს უცხადებენ პირის რესპუბლიკის მმართველობან (კონცენტრე) შერთულ ეს ამავე დათის წარმომადგენელს მანდესი გავგზავნა პეტნება, რომ ხომალდი დიპტირთ, იქ მხოლოდ მოხეტელებელ კაცს თავი მოსჭერათო. შუა ზღვაში რომ იყო ხომალდი, ამ დროს უტეოთა მეზობლების დედუფობით ერთი ზარბაზნის ჰმარეა დატროლად, ზარბაზნი მოსცდდა მკითრულ ალაგს და დაიწყო ხომალდის მანჯ ტრილო; მან ერთ კადლს მიგრადებოდა სამხელის ძალით და ხან მეორეს რამდენიმე სჯა ზარბაზნი სრულიებით გაფედა, რამდენ მე კაცი მოკლა. შეიქნა საშინელი აჩუქებულა. შერ-ღობი ვერ გახერგეს ზარბაზნი. ბოლოს თეთრონა და ჰმარბაზნი, რომლის და უღვერობით ეს უტეებრება მოხდა, შეაჯდა ზარბაზნის ურემს; მისდვა ქვეშ ჰმარეიან რეინი ეტრა და გაროვრ იყო ვანერა. შველა გაყრებებულ იყო ამ საღალის სიხშირით და თავგანწირულებითა. მამხსნა მოხეტელებელ კაცს წურდგინა ის დასაჯილეობად.

მოხუციებულმა გარდხედა მეზარბაზნე სალდოსს.

— აქით მოხლოვდი. მეზარბაზნემ ერთი ნიბჯი წინ გარდადგა.

მოხუციებულმა მიიბრუნა უკან პირი, ჩამოხადა კაბიტანს, წყინდა ლუის ჯვარი და მეზარბაზნეს დაჭდა გულზე. „შირაიაო!“ დიდ ხს ყველა ხომალდი მეყოფათა.

— შხლა დახვერტიტეს ეს მებარბაზნეო! დაიძმა მოხეტელებლმა.

შით წმს ყველა შეროპა. მკვარამ მოხეტელებლის ბრძანების წინააღმდეგობა ვერ ვინ გახედა: მეზარბაზნე დახებრებს და ზღვაში გარდადგეს. ხომალდი სფარანგეთის ნაპირებს უახლოვდება. მოხეტელებული უნდა მიადგეს მანდეს, ალღლოს ეს მხარე და შერ; თუ დედა გაუთხლებს, პირში შეიფიდეს „საშელო და სასაილოლია“ გვიროთ და სონეინი მადენე, რესპუბლიკის ხომალდები მოეღის იმთ. მადე ათი ზარბაზნის მგვიროთ, იმას მართო სტრა დარნი, საუყუესო მართობდა და მეზარბაზნეები აწყეტილმა ზარბაზნი დასიკა. მონგენტის ხომალდებე კ 380 ზარბაზნია. ზღვა დღესაც შქან დაბრუნეა შეუტლებელია. წინ ნამდელი დადღევა მოეღის ხომალდს და იმის მოგზაურებმა. მარდაწყე ტეს უნდა იტროლაა ზარბაზნი, შექეტიოთ მეტრი და სანამ მხოლოდა გაანადგებოდა, სანამ ამ ერთ ხომალდს დაღუბდენენ. მანამ მახეტელებული უნდა ჩამსდაროუა პატარა ნავში, გაქცეულიყო და სხდე მიეტეებულს ნაპირს მისგებოდა. შენ სარდლო ხარ. შენი სიყვლილი საშელოთ და საშელო საქმს აწენს. ჩენე უფროსო საღალაგობი ვართო, ამისიღენე ხომალდს მოგზაურებე; ჩენი სიყვლილი ჩენე წყინდა საქმეს არ დაკლედება რაო. მოხეტელებული დაიანმდა. შინ არის თქვენში მამაცი, მიმარა საღალაგობ და მატროსებს უფროსმა:

რისიმე დაწესება იქ ძნელი არ არის, როგორათუ იმისი კარგად წყაყანა და ხონის შკოლის საქმე თუ ცუდად წყადა, ამაში შარტო საზოგადოება კი არ იქნება დანაშაულის, არამედ ის პირი, რომელმაც საქმეში საქმე გამოიწყო, მაგრამ უბრალო მიზეზის გამო იმის თავის შემწერება მოაკლო და თანაგრძობა აღხადა. ამას ჩვენ იქ კორარეს-ბონდენისთვის გამოვბობთ, რომელიც „ღროების“ № 413-ში იყო დაბეჭდილი და რომლის წინააღმდეგი ჩვენთვის აქამდისაც არანის მოუწერია. თუ იმ კორარეს-ბონდენის წინააღმდეგი მართალია, ჩვენ რომ საზოგადოების ადგილს ეყოფილიყავით, სამდლობელს სიტყვას რომელიც უფ. შადრაიისათვის უთქვამთ, დიდი უწყვეტელი საყვედურით შევაზავებდით.

— მუთასიდან იწერებინა, რომ იქ ამ თვის თერამეტს შინაური ლიტერატურული საღამო ყოფილა. ამ საღამოზედ ორმოც კაცამდე შეკრებილან. კითხვა დაუწყათ სასალამოს სრხა საათზედ. წუთების გისაილ. შეკვამეს — მგზავრის წერილები, მერმე მტ. ბეგურა-შვილის — სცენები ხალხის ცხოვრებიდან, ბოლოს „მეფე ლირის“ — მთარგმნელს ილ. შეკვამეს. მსმენელები ძალიან ემაყოფილო დარწმუნებულან საზოგადოდ მთელი საღამოთი, განსაკუთრებით მოსწონებიათ „მეფე ლირის“ თარგმანი.

ჩვენც დავეწვარი თხოვრისში „მეფე ლირის“ კითხვებზე და მართალი უნდა ვთქვათ, თარგმანი სწორედ საზოგადოებას. არც ჩვენ და არც სხვებს არ გვეგონა; თუ ეს შესანიშნავი თხზულება ასე შევნიშნავდით, გარდა იღებოდა ქართულს ენაზედ.

— 19 აპრილს, მთელი ის — ქალაქის პირველი განყოფილების მომხრეებელმა მთავრობა ბიბლიოტეკის მკონებელს უფ. ი. ივანოვს განუჩინა 150 მანეთი ჯარიმის გადახდა, ან, თუ გადადებს ვერ შეიძლება, ორი თვით საპრობლეში ჩასმა, იმის გულისხმობის, რომ უფ. ივანოვს ბიბლიოტე-

კაში ორა უნდაცხული და ერთი რუსული საწინააღმდეგო წიგნი უპოვებოგრაფიებისა და წიგნთ-საცემების ინსპექციას.

— სასოფლო გაზეტიში სწერენ, რომ სოფ. შვიშხის გლეხები ფულუბის შეკრებას შესდგომიან და სასოფლო ბანკის გვეთებას შეუპირდნენ. ამასთანავე „სასოფლო გაზეტი“ ამასვე ბეგრის ჰეონია, რომ ჩვენი გლეხი ისეთი გაუგებარი და სულელი რამ არის, რომ რაც უნდა კარგი საქმის გამოწყება უჩირო, იმის სარგებლობას მინც ვერ ვაგებდნენ. ეს ახლანდელი და სხვა ამ გვარი ამბები გვიმტკიცებს, რომ ეს ზოგიერთების აზრი ყოველდ უსაფუძვლოა; ეს იქიდან სწინა, რომ ჩვენს გლეხობა აქამდის არხად ნაწი არ ჰქონია, არ გაუცნია იმის სარგებლობა, მაგრამ მინც სცილობს ამ საქმის დაწესებას.

— ისევე გაზეთი გაცნობებს, რომ ძახეთში ქარები გზირებულა და ამის გამო ჯეჯილი ყოველგან გაფუტდა. ამას გარდა ცხეარსა და ზოგან ავთოწყობიდან ვახჩენია და თითქმის სანახევროდ დახაკილა.

— იმავე გაზეთში სწერენ, რომ ს. აქაქალას წყლის გაპოყენაზედ ლაპარაკებენ.

— იქვე სწერენ შემდეგ ამბავს, რომელიც გვიჩვენებს, თუ რამდენად ცხლისება ჩვენს ხალხს სწავლა. მიხვნილდენ ერთი კაცი ხეცურეთის ასულა საეპოტო, იქ იმას თოელი მოსწრებია, გზა შეკრულა და ევლარ დაბრუნებულა. სასმელ-საქვილი, რაც თან ჰქონია, შემოღვევია. მასულა და ერთი სოფლისათვის უთქვამს, ამ ზამთარში რომ გავრეკენ შენიხებით და მაგერად მე შემოვაბაში მოგვმარებთო. ბლტებს უთქვამს, შენი არა გინდა რა, ოღონდ წიგნი გვაწაყელე და შეგინახავთო. ზამთრის განმავლობაში მთელს სოფელს კითხვა-წყობა უსწავლია. სოფლის სახელი ვერ შეუტყვია

მოქმედებ. მენავემ დამაჩხე დიდება ხელი.
 — დედოფალი სდ არის?
 — დედოფალი?
 — ჰო, დედოფალი. შენი ძმა ხომ უთმოდებოდათ არ მომიტყუო; არც შენ შეგძლია უთმოდებოდათ ჩემს მოკვლას.
 — თუ ზღაპრის მოძილება რა უნდა?
 — ამ ზღაპრის ზარბაზნის ქსელით მოიხსიან.
 — შამოდროთ იქ არაიქნა არც კვდება, სთქვა მოხუცებულმა და მკომარ ხომაღლე ბიჭვც გავიჭირა ხელი.
 — მართალია, სთქვა მენავემ, ჩოღნა თავი და დეოქრდა.
 — შენ ჩემი სული უნდა დაღუპო, მაგრამ უნდა იცოდე, რომ ჩემ სულითან შენი სულიც წაწყდება. მაგერაც, მებრალბები, მოკვლავ თუ არა, ჩემთვის სულ ერთია; მე ჩემი მოვალეობა ავსარტულე და ცხლა შენი ღანა მინდა. დადოქრდი: მე ღეთისა და წმინდა ეკლესიის იარაღ ვარ, ჩემი სიკვდილი ღმერთსა და ეკლესიას შეაწუხებს. წმინდა ეკლესიის, და ღეთის წინაშე ავებ პა-უსს, მე და შენ აქ მოწამე არაინა გვეყავ; მაგრამ ღმერთი გეხედავს ზეცოდამ. მორბოტი საქმე განვიტრახებ. შესარტულე: მოკვალ. მე მოხუცებული ვარ, შენ ახალგაზრდა. მე უთარალო, შენ დაიხარებულე, მოკვალ.

აღუღვებული მენავე ყურს უდგებდა მოხუცებულს ღალად. როდესაც ეს უკანასკნელი სიტყვა თქვა, მენავემ თავის დამაჩხა ზღაპრს გადასრლოდა, დაჯარა მუღღმებზე და მტარალოს ხშირ დაივიწყა.
 — მამაკტი, ბატონო! მე მტყუანი ვარ, ჩემი ძმა მტყუანი იყო. მიბრძანეთ, რაც გნებავს. მე თქვენს ყურ-მოკერილი ყმა და მორჩილი მონა ვარ!
 — მიბატონებია, სთქვა მოხუცმა.
 დიდი ხნის ზღაპრის ხეტიალის შემდეგ, ნავი ერთ ნახარს მიადგება, მოხუცებული გამოიხილება მენა-

სასოფლო გაზეთში, ამოხსნა კი, რომ ეს სოფელი ხახმატის მახლობლად არისო.

— მ. მუთასიდან მივიღეთ ჩვენ ერთი უსახელო კორარეს-ბონდენია, რომლის დაბეჭდა გეთხოვენ. თუმცა კორარეს-ბონდენია დაწერილია თავის დასაცვლად, მაგრამ უფ. კორარეს-ბონდენი თავის დეკლარაციას ვერ უფრო სხვის გლანდლავს ჰკადრებლობს და ამიტომ არ ებეჭდავთ. მოვიყვანთ მხოლოდ იმ სიტყვებს, რომელიც ძალიან სწყენია ამ უსახელო კორარეს-ბონდენტს:

სასოფლო გაზეთის № 2-ში დაბეჭდილი იყო შემდეგ შენიშვნა: „მე უკანასკნელ ხანებში გვეხმის, რომ თუ შენებში კაცები გამოდიან, საფრანგეთში მატყლი მიაქვთ და ჰყიდიან. ამ გვარი საქმე მეტად კარგი რამ არის, ამიტომ რომ ცხლა თუშურ მატყლს ჯერ ქალაქში ვაჭრები ყიდულობენ, ან აღდგომარე ჩვენ ხალხში კაცები ჰყავთ აქა-იქა ვაჭრებულა, იათათა ყიდულობენ და მერე სხვა ქვეყნებში ვაჭვთ. რაც სარგებლობა მოაქვს მატყლს მატყლის მომყენას კი არ ხედება, წუწკ ვაჭრებსა რჩებათ. პარდაპირ მყიდველზედ გაყიდვა დიდი სარგებლობა დარჩება და თუ სხვა ქვეყნებშიაც იარეს, ეს უმეტესად სიყვით შემატებს იმით, რომ უცხო ქვეყნებში ბეგრის კარგა ნახავს და თავის სოფელში და მამულში იმის შეტანას მოინდომებს, ან თვითონ ან შეკლებს ასწავლებინებს.“

ჩვენ ძალიან გვიკვირს რად ეწყინა უსახელო კორარეს-ბონდენტს ამ შენიშვნის წაკითხვა. იმის უარს ხომ ვერ იტყვის, და არც ამბობს, რომ ვაჭარი ყოველთვის, იათად ყიდვას და ძვირად გაყიდვას არ სცილობდეს; თუ ასე არ იყოს ვაჭარი ვაჭრობას ხელს არ მოჰკიდებდა. მერე იმაზედ იტყვის, გვინებთ, უარს, რომ მწარმოებელს ყოველთვის იმდენად შეტარა რჩებოდეს ხელში რამდენადაც იმას და მომამარებელს შორის უფრო ცოტა შეუამდგომელია. მაგრამ ერთს სიტყვას „წუწკ“ აუთთია უსახელო კაცი. მაგრამ საკვირველია, რათ მიიღო ეს სიტყვა თავის თავზედ, სასოფლო გაზეთი იმას ხომ

ეს. ის ხედვს ბატარა ვარკას; შევის იმაზე აქედამ სოფლებს ათავლიერებს. სოფლებში რაღაც არა ჩვეულებრივი მოძრაობაა. ზარის ხმა მოიხმის. მართა მათოფარი უხნის იმას, რომ ეს სოფელში მარტო ლანდენის სახელობელია. დათქმებული მათვედენი ვაჭრებულა და თავის სოფლებს შეტრებია. რას უნდა მიეჭერის ეს ხალხის მოძრაობა და არა ჩვეულებრივი მოძრაობა! ნუ თუ რესპუბლიკურს დათქმობა იმის სოფელში. უფროდ იმის ფეხთან ერთ ავიშას მოაქრებულს ქარი. მოხუცი უნებელი ჰქედვს ხელს ამ ქალაქს და კითხვობს. მისზე გამოცხადებულა, რომ ვინც ადრინდელ მარტო ლანდენას დატყვს და ან ცოცხალს ან მკვდარს წაჭოდენს რესპუბლიკურების ჯარს იმას 60,000 კარანკი იჭრას ფული მიეყვამა.“ ბოლოს ამ ქალაქზედ მოწერილი იყო: „როგორც კი ნაშედილად დავრწმუნდებით, რომ ის ნაშედილი ლანდენა იქნება, იმწამდე გილობინებთ თავს მოეყვამა.“ ხელმოწერილია ბატალიონის უფროსისა — მუფანა.
 — ბუფან! თქვა მოხუცმა და ჩააშტერა თვალბერი აფიშას.
 — ბუფან! მართელ კიდევ გამოვირია. ის დადოქრდა.
 შორიდან რაღაც ხმაურობა ისმის. მოტა ხანს შემდეგ კარავთ გააჩნია, რომ იმის სახელს ყვიროდენ. მოხუცებულს თითქო ფერი ცეცელია.

— ლანდენა! მარკოს დე-ლანდენა!
 მართა მინუტი არ გასულა, მოხუცებულს ათას ნარავად ჩაქვლილი და დაიარაღებული ხალხი შემოვიდა. მართა იმათათვის წადაწინ და უთხრა:
 — ჩემო დენერალო! შენ დაგეძებდით, ჩამიბარებია თქვენთვის უფროსობის რჩხა-ხელი. ეს ჯარი ცხლა თქვენ ბრძანების მორჩილია. შეიბრძანეთ, რაც გნებავთ.
 ლანდენაქმა ჩამოართვა ხრმალი და დაიძახა:
 — მუშარჯოს მეფეს! შევლამ გაიმეორა.
 — რამდენი ხართ თქვენ? ქითხა შემდეგ

არ ამბობს, რომ ეყვალა ვეკი წყნარად, თუ კაცი ვაჭრებულა არის და სხვა წიგნებს „შიაც“ სასოფლო გაზეთისგან, ნახარის სიტყვა „წუწკ“ მხოლოდ იმ უსინდისობებს მიეწერება, ვინც ხალხს ატყუებს, ან იმისი გაჭირვებული მდგომარეობით სარგებლობს და იასაც ნაწარმოები თითქმის ტყუილად მიაქვს.

„ღროების“ სტრასბურგის

დ. ყვირილა, 13 აპრილ 1874 წ.

მე დიდის ხნიდან მსურდა მომკლავარაყნა ერთს საქმეზედ „ღროების“ მითხველვებთან, მაგრამ შემაჩერა ერთმა იმდამ, რომელმაც ძრიელ მომკატყა...

წარსული ნოემბრის ოცი იყო, თუ მეტი, თუ ნაკლები, აღარ მახსოვს, ახალციხისკენ მიემგზავრებოდი და რასაკვირველია დ. შერილიდამ საშუაზმის ცენტრის ცენტრით მივიღეთ და მერმეთ კი ცენტრების ცენტრით მოვიგებდა გზაჯარობა იქითკენ. მე ამ ეტლში ერთი გუმბარული სომეხი მოგვდა გვერდით. ბეგერი რაღა გვეგარძელო, მე იმისი და იმან ჩემი გინაობა შეიტყვეთ, მოეყვიეთ და ზოგი ქართულ და ზოგი სომხურ ჟურნალ გაზეთებზედ ჩამოვავდეთ ლაპარაკი. ამსაგანზედ ჩვენი ბასი დაბოლოვდა, მაგრამ იმ სომეხმა ლაპარაკი კიდევ განაგრძო. მე მამაო! მითხრა, ეს ათი დღეა, რაც მცხეთის ჩვენს დედა ქალაქში ვიყავით! ძარგი, თუ უსახელო, მერმეთო მერმეთის ის, რომ თქვენ რაღანზედ ხომ ამ ჰყოფილხართო. მე უთხარი არ? და თანაც ამ სიტყვის თქმა მრცხვენოდა. მით უფრო, რომ მცხეთის გვერდით და სახელო შარაზედ ბეგრჯელ გამოვიდა და არ მინახავს ისა. მს ცხადთ ამტკიცებს ქართული კაცის დაუღვენველობას და სინარ-მაცეს და რომ მეთუთა ვითამ ვაყვი ოქრო ტყუილით, ისეც სინიისის ვარგვე თქვა-ბოდა და ან ვარგვეობას ვინდა დაგვეგრებოდა, გკითხავდა მამინე, თუ რა ნახე? როგორ ისიამოვნეთ? ან როგორ მოგვეწონათ იქაურობა. მე ამას ვერაფერს ვერ აუხ-

მოხუცებულმა.
 — შეიღო ათასი.
 — ძარგი, მხლა წადით და სვალ ყველანი ჭუჭყრის ტყეში მოგარადით. ქარავთ დახვით „მტრების ფერებს“ (რესპუბლიკელების)?
 — როგორც რიგი იყო, დენერალო, ისინი ას ორმოცი კაცი იყო და ჩვენ შევიდით ათასი.
 — დაწვიეთ ხომ ის სოფელი, რომელმაც იმითი მხარე დაიჭრა?
 — არა.
 — მხლავთ ცეცხლს წაუციდეთ.
 — სადაუარია ეს „მტრების ფერების“ ჯარი?
 — პარკივით, დენერალო; ტყეში შევიწყვედით. დაქრებებს რა უყოთ?
 — მოათვეთ, მოკვლით.
 — დატყვარებულს?
 — დახვრტიეთ.
 — სულ ოთხმოცამდია.
 — შევლა დახვრტიეთ.
 — ოცრა ქალია.
 — იმინც დახვრტიეთ.
 — სანი ყმ-წყელია.
 — აქ მოვიყვანეთ და ენახოთ.
 — მარკოზი შევდა ცხენზე და გასწია.

მე არს დღეს მათოვარმა თავის ქობიამ დაიხანა, რომ სოფელი ვაჭრებულა იყო. მისი იქ და ხედვს რომ ლანდენის ჯარს სოფლისთვის ეცუ-ხელს წაუკიდებია. მაგრამ შემდეგ ამაზე უფროს სურათი წარმოვადგება თუ წინ: სოფლის სახალ-გეს ას ორმოციმდე რესპუბლიკური საღამოები ერთ-ღან დახვრტილნი და დატყვილები. არც ერთს იმათგან სული არ უდგია. მს ას ბატალიონია, ყო-მელთ პირველად ტყეში იქნებო და რომელმაც მუშარჯოს სანი შეიღო იმდელა. აი, ავტო თეთონც ეს ქალი ადგია. მათოვარი მოხუცებულა, დადამს

კინ იტხრებს ჩვენი საზღვრის დახანსა? მართა მტაროსი წაბოდა წინ: — მე.
 ათა ხანს შემდეგ ნავი ორი ზღ ზღადით შეზღაპრს მიტანდა. ნაპირად საშინელი ზარბაზნის სროლა. ზღაპრის ამბობთ და ათასობით ვარდება ყუნ-ბარები. ბატარა ნავი კი იმდენზედ მოხორდა ამ მეომარ ხომალდებს, რომ მტრის უწყობის აღს უშინია. მენავე მოხუცებულს პირდაპირ ზის. ის თვალზემ შესწრებია ამ მოხუცებულს.
 — მე იმის ძმა ვარ, რომელიც თქვენ დახვრტიეთ.
 — მინა ხარ! ჰკითხა მოხუცებულმა.
 — მოგახსენებთ.
 — მერე რა გინდა ჩემგან?
 მენავემ ვაუწყა ხელი ნ-ჩემებს და მიანება ნავს თავი.
 — რა მიინდა? თქვენი მოკვლა.
 — როგორც ვერჩიოს. სთქვა მოხუცმა.
 — მოკვდავდეთ.
 — რასთიქ?
 — სასიკვდილოთ.
 — რათ მკლავ?
 — იმიტომ რომ თქვენ ჩემი ძმა მოკვლით.
 — მე არ მომიკლავს.
 — მაშ ვინ?
 — მთავის შეტყობამ.
 ათა ხანს სიმუშე ჩამოვარდა. მენავემ წარხედი მოკლულა.
 — შენი სახელი მკითხა მოხუცებულმა.
 — მე პალმოლოა მქვია. მაგრამ იმისთვის რომ ჩემგან მოკლული იქნე ჩემი სახელი რად გჭირია.
 მოხუცებული ვერ წაბოდა.
 — მართოთ გრწამს? კითხა იმან მენავეს.
 — მამაო ჩვენი, რომელი ხარ ცაბა-მინა, უპასუხა მენავემ და პირს-ჯარი გარდაიხანა.
 — დედა გაყავს?
 — მყავს, ძმარა: ერთი მინუტი მომიკოცა,

სწრაფად და მტკუნად დარჩებოდა. ამას მი-
ზღვში ჩაჯარდნას იმის თქმა ემაჯობინებოდა,
რაც ზევით სწვრივია. მანაგრძობა თითონ ამ
პატრიარქთან პირმა: ენახე მცხეთა, მაგრამ
ჯერ ამისთანა სანახაე არა მინახეს ჩა,
თუმცა აქეთ-იქით ბევრს დადივარა;
სხვათა შორის მასამაგრად ძირად იქონებოდა
საქალბუღო შკოლაჲთა, რომელშიც უმეტეს
ველია უნდა გაზარდნენ მოზაველი ჩვენი
დედებო. მანხე ეგრეთვე იმათ სწავლა, თუ
რა უსწავლიათ, ნახელსამკარევი, სხვა და
სხვა შინაური პირთუცების მოვლა და შე-
ნახვა, ამათმა ყველამ მასამაგრად უნდა
მეტყობა. ეს ერთი არა იყო მთავრად, ვითხებ
მე. ეს ერთი ის არის, რომ ბუნებით ენას ძირი
ელ ნაკლებ უფლებდნ ყურსო და ცელცა
არის ის დღლიცელი ისრე ასწავლისთ,
რომ სწორად კაცი იმაში ეგრას ფერს დი-
ნახავსო. ეს მე ძირედ მწყენა, ან კი რა
საწყენად, მარტო იქ კი არ არის ამისთანა
ამბავი.

მ. განაგრძობ იმ სომეხმა, მე უთხა-
რი „მამაკა“ რედაქტორს და იმედი მაქვს,
რომ გარდსტემა ამ ჩემს შენიშენასა. ამის
მიხეხმა გამჩერა ადენხან, რომ ვერა
ესთქვი რა, ჩემო ძვირფასო მეთხველო, და
ცხლა კი ემაზობა: იქნება საწყენათ დაურჩეს
იმ მცხეთის საქალბუღო შკოლაში* ქართული
ენის მასწავლებელს, მაგრამ რა ექნა, ვერ
მოვითმინე და ესთქვი და ნურას უკაცრავათ,
და თუ გავჯარდეს ეს ანდაზა მოიგონოს:
„მოიყაროს პირში უფროსი, მეტის პირს უკა-
ნო“ ან გონიერ ანდაზა, ჩემმა შებობელმა
სომეხმა ბოლოს დროს სთქვა, რაც უმე-
რად

ლუბა შეინდა კიდევ ემტეე შკოლასა და
და წამოვიღო.

მით ამავეს კიდევ მოვახსენებთ: ამ დღე-
ებში ჩინარს ერთი საწყელო 75 თუ 80 წლის
კაცი, სომეხი ეპარქი პ. მ. შერი, მო-
ლეს, მაგრად დღეს მოვიდა ლეკია თავის
ფერშლით, რომელთაც გაქრეს და დაშინ-
ჯეს კანონისა მებრ და თან გამოამკინებელიც
მოვიდა, მაგრამ ვერაფერა ვერ შეიტყეს...
აი მკვლელთა რაგად მოხდა. მორბენალ-
ყალს ჩვეულებით ჰქონია, შინ რომ განხმა
გახსობიდად, ნახანშეგს წავიდა და
ლექნში დაწვივდა ხოლმე. ქვირაცხო-
ლობის დამსაც ვხვანას ვახლათ თუ არა,
წავიდა ლექნში დასაძინებლად და როგორც
გადაო თავის შინაური აღაყფუს კარები,
იმ დროს გამოვარდა ორი, თოფი იყო თუ
დამანა კაცმა არ იცის და საწყლელი მო-
ხუტებულად დაეცემოდა ცხალია. მოხვედრი-
ლა ჰქონდა უკან ბეჭებში და წინ მკერდში
გამოვარდნილ იყენ რტყვიებ.

შეორე დღეამდი აღაჩაგის არა გაუგია
რა. შეელს ლექნში ეგნა საწყალი მო-
ხუტი. მერმეთ ეს მკვლელები აღენენ გა-
მართევის დაეკუმლეს მკვირას ლექნის ვა-
ხლები და წავიდნენ იმის მაგერ ლექნში.
ანთეს სანთელი და გამოაკოცეს რადე-
ნიმე თუმანი და თუნების საბრალი ნიე-
თები და წავიდნენ მშვიდობით.

ეს იყო საღამოს მეცხრე საათზედ და ვე-
რაინე ვერ გაგო და თუ მკვლელებს ეს
ამბავი შეჩინათ შეგონებ, უნდა იცოდეთ, სწო-
რად ღლე მოკლენ კაცს, არ დაფრთხიან,

სიმურდანი ერთი დღი თავის (მარკოს) ოჯახში
მოიწვეს უსწავლის მასწავლებელად, სიმურდანს თა-
ვის შვილი შეუყვარდა; სულთა და გულით მიე-
ცა ის თავის ახალ მოვლელს; ედღობდა ამ თა-
ვისის შვილისგან ნაშეღობი კაცი გამოეყენა. იმის
შვილი მუდანი იყო. ამ უსწავლის ბიძას მტერი არა
ყო უნდა და ისიც შევის მოხმარებთან გძველე-
თა. სიმურდანმა მშობლების მაგიერად გაუწია ახალ
და მამას.

ესლა სიმურდანი ერთი გამოჩინელ წყნოვანია
იმ რველოციონტრებს სკოლებს ანუ სკოლებსა, რომ-
ელსაც სპეციალურად კრებსა დასაძინებ, რადენ
ცხენი ძველ საქსიკოპოსა სდგომში იკრებო-
დნენ. პარვის ძამუხუს (ქალაქის სამარტოლოს) მკერ-
დის ემზინდა, რადენ ამ უფრო ვახანებულ რველოცი-
ონტრები იყენენ, და ძამუნებს პარვის ძამუნას.

პარიკის ერთს სასტუმროში, 1793 წ.
28 ივნისს, სამი კაცი ისინდნ სტალითან.
სტალითან რეა საათი იყო.

პარველი ამ სამ კაცს განი იყო ახალგაზ-
და, ფერობილი, წინდა ტუჩებიან; ეს
იყო სულთან ჩაცმული, თმა დაეკანდილ;
ცივი ფეღებიან; ხელებზე თათმანები
ცვევა სტრუტისა და პერანგის ღიღები
სულ შეკრული ჰქონდა; მღლით ყელ-
სამოხი და ვერცხლის ღიღებიანი წვედები.
დნარჩენ ორში ერთი მდებდა ჰყავდა და
მეორე ვუჯეს. რომელიც უფრო დიდი
იყო, უფრო ხალვათად იყო ჩცოლი, მტე-
რი აფხუბა; სხუე ნაყე-ილები აჩნდა, თე-
ბებს შუა ტყუობოდა, რომ ავი გულისა იყო
და სქელ ტუჩებზე კი სიკეთილ იყურა. მღ-
ლით კიბოები, ოსხაიათი სტები, მღლითა-
რე თვალები. მეორე, პატარა კაცი უფრო
ახალგაზდა იყო და დაეჯარა მისი ვეჯეს
და. თავი უკან ჰქონდა გარდაწული, თვა-
ლები დასახლიანდული, სწორად გემოდ თმა-
ზე ხელსამოტი ჰქონდა და შეიხვედული, შუბლი
სწელად არ უნდა; უმეველებელი, საშიშ-
რი ტუჩები.

პარველი ამ კაცთაგანი იყო რომდსებრი
მეორე დანტონი, მისამდ მია.

დნტონი წამოაჯა, ვახანებთან დასაწია
უკან თავის სკამი და დაეყვირა:

— მაიკონო, რისებოლიას გეკრევა
აფგია, მე მხოლოდ ეს ვიცი, რომ სახუნა-
გეთს დახანა სკრია. ამისთვის ყველა სა-
შეუღლება უნდა ეხმარებოდ, არცერთი საშე-
უღლება არ უნდა შეუშინდოდ; დაეფრთხობი,
დაეფრთხობი მტრები!

— მეც ვე მინდობ, წყნრათ თქვა რომ-
დსებრიკმა. საშე იმაში შეეიტყუა: რა-
მეღია, ენაა მტერი?

ამისთვის განათლებული საზოგადოება, ეო-
საც დამალი ხალხის შეგპირთ, უფეთ ყური,
რომ ამისთანა უბედურებები მოიპონ ჩენ-
ში შემდეგისთვის მაინცა. ამის მომპობა
განათლებლამ და განათლებუა ჯერ ჩენში
არსაც არის და ყოველი კაცი გულგრილად
მიჩრვებია. როგორც საოველის ხალხის სხე-
ბიც, ძალია დაეანთ ხალხ, შკოლები განხან
და იქნება შემდეგში მაინც აესცილდეთ ამ
გვარ უბედურებს. სხვა, საზოგადოებას შე-
უძლიათ სთხოვის მართებლობას, რომ იმ
გვარი ქურდი და ცული კაცები, ეინაც იყე-
ვენ სოფლებში, ყრილობის დინიშლებული
განუკუთხებით დაიკაენენ, თორემ ქვე-
რიცად დაილუა ქვეყანა და ხალხი. მამე
რომ კაცს თავის სახლში ნადირის და სხვის
არასფრის ემზინოდეს, გონიერის და სული-
ერის არსების კი ემზინოდეს ამისთანა ცუ-
დი კიდევ იქნება რამეც ცოდეთ, უმევი-
ლით ამ სწავლის მიმდევს და მსურველს,
ხალხს ირე სურთს საწყლეს სწავლა,
რომ ერთი კვირის უქკლობას ირჩევს ერ-
თი საათის სწავლისთვის, მაგრამ თითონ,
როგორც ზევით მოვახსენეთ, არ იციან რო-
გარ მოიქცენ და სხვებიც ყურს არ უ-
დებენ.

მ. ს. ჯ. — დღი

მს მკვლელთა რომ მოხდა, მტუთე
დღეს იმავე დაბაში, დღთ 12 საათზე, მრ-
თი კიდევ მიკრედ წესანიშნავი ამბავი მოხ-
და. მისის ბიძას სწორე მატყლის მწავი
დაქმნადა გასაბუღეთ და ცოტა იმაზედ
მოაქტებული ხნის ბიჭი შეხვდა წინ. ჰქო-

— მტერი საფრანგეთის გარეთ არის, მე
ის გედენ, უბ სხვა დნტონმა.

— დნტონი თქვია, სთქვა რომესპირმა,
და მე იმაზე თელები მიკრავს.

— რომესპირ, მე გეუბნები, რომ გარეთ
არის!

— დნტონ, მე ვამტყულებ, რომ შინთან
— რომესპირ, მტერი საფრანგეთის სა-
შეღებზეა.

— დნტონ, გეუბნები, რომ ის მანდშია
ამ დროს მისამდ კაცის ხმა მოისმა:

— მე ცხარობდი, დაძინე მარამ... მქვე-
რიცეს ერთი და ისეე დაეცინათ, მტერი
არც საშეღებზეა და არც მანდშია ის აქა-
რის, თქვენი ცხვირის წინ, პარკოს ყავხა-
ნებში და სამკვირვებში. მართა ყავხან
ქკაბინებთანა საეს, მეორე ქკრანდობით,
ერთი ყავხანს დნტონ მაინი მდებრი და
მეორეს მალტურა, ერთი ყავხანს ნ. ცო-
ნდული ვერადის მებერა, მეორე მებერა-
რი... აი, ეს არის ყურ დღების დნტონი.

— ჩვენ დნტონტორი, გარე ახლოვლი
უფლებების მექონე კაცი გეკრია, დამატ-
ბოლოს მარამ ხმად იცი, რომესპირო, ჩე-
ნი ჰზო?

— მეც, მარა ან შენ, ან მე.
— ან შენ, ან მე, სთქვა მარამ.

— დნტონი გამეორა დნტონმა.
— მოკალეთ, დაწყო ისეე მარამ. უკა-
ნასწაველი სახარეცელით, გეყუფე უთ-
ნებობა. რა სკა თქვენ ამბობთ, მართალია,
მაგრამ ჩემი სიტყვც მართალია სფრ-
ნების ყოველის მშობი მტერი აწებია. რა
ეგრეს ის ამისთანა მდგომარეობაში მია-
თობა. მართობა ჩენსაშეღე, პარიკ რე
ფეღებშიც ერთი მშობილობა სკრია, მუ-
დაეფრთხობი, მანდებლობი მოლოდინ დაი-
ქტებებში და პრუტილობი პარიკში შეშეღობი.
მთანხმებით, ჩვენ სამთა ვეკსობით დიქტ-
ტრობა, ჩვენ რველოციონტრის წარმომად-
გენდელი შეექეთ, ჩენ სამში, ერთი მო-
ლაპარაკეა—შენ, რომესპირო; მეორე შევი-
რალა—შენ, დნტონი...

— და მისამე შექნარა—შენ, მარამ...
— რომესპირმა და დნტონმა სიკული შექ-
ნეს...

— აი დაიკრია ვახანებულმა მარამ,
მე ვერ, თქვენ იცითნ, არ გემისთ ჩე-
მი სიტყვები, რადენაც მაგერა, მე თქვენ
გეუბნებთ, რომ თქვენი დალუბული ხართ.
მქვენი მოქმედება აფლიადაში მიგყვანთ.
შენ, დნტონ, უფროხილი; მეორისა ც
შინსათი დღი ტუჩები და ფართო პირი
ჰქონდა, ირე მირაბლსა და შენსათი ბლა-

ბა უკროს ბიჭი, რომელსაც მტერი დამკრ-
და, ჰყილი ბიჭო ულსო? დახ გეკრია! მარ-
ყოფო? მიირთვით! შასიო? შეიდი მანეთი!
კარგი, მყიდვლმა უთხრა, მოგცემო, აფერ
ჩემი სახლი, წამყევი და ფულს მოგცემო.
ბიჭი წყვეა, სახლი ვაღდასტ იყო არც მსკე-
ველმა და არც გამოვლელმა არ იცოდენ.
მთერე მსყიდვლმა უთხრა: მე ავი ძაღლი-
ბი მყეს აქ დაიკავე, არ გეკინონ, შინ
შეველ, ფულებს აქ გამოიტანო. წავიდა ის
მსყიდველი, მიდი, მიდის და დღესაც ისრე
მიდის, როგორც რენის მაშინა. მ. მეორე
შემთხვევა კიდევ არა ფერი, პარიკელი უფ-
რო შეშეღებულთა, როგორც საზოგადო-
ებისთვის, ფრთხილ ქარის უფლისთვისაც.
მა აზვი მთელმა ხალხმა და აპათში ერთი
მ წყმყველი ამბობდა, წახდა ხალხი, ეს
რა უბედურება უნდა იყოსო. იმაზედ უფ-
რებსები უფრო ფაქობდნ. ირე აქეს საწყ-
ყალ ხალხს დღლით შეწყვეტული, რომ ამ-
წყებთან ღამე გასაძინებლად, მეორე დღლის-
თვის აღარ გონით, თუ ცოცხალი ავდგე-
ბითა. მთი უბედურებაე. მნახათ სიღან
გეეშეველებო...

მ. ს. ჯ. — დღი

მ. ს. ჯ. — დღი

საზოგადო უკვლასთვის ეხლა გასა-
კარი ის უნდა იყეს, რომ ამ საუკუნეში
მაინც, კაცს არ ესმოდეს კაცობრიობა და
ის, რომ იცოყე და ჰორიკ ნაობა რა სადა-
გლობაში! მაგრამ ეს უბედურება ამ ზემო ნა-

ოდა, მაგრამ გილოტინის გემო ნახა. ახ,
შენ მხრება სწვე? დნტონმა, მე შენ გეუბ-
ნები, რომ ეგ შენი მალაი ხმა, შენი
ფართო ყელსახოცი, შენი ნაწი წლები, შე-
ნი ღამის ქეთები და ეახშებე, შენი სკელი
ჯიბები, — სულ ეს ლუბეტა (გილოტინის)
შეხება.

— და შენ, რომესპირო, შენი ზომი-
რობა ეგრას გეშველის. წადი, ემარული
შეიტე, თმა დაილოთე, გამოეკახე! შენც
მალე გაიკნობა მრევის მავანს!

(შევის მავანს გილოტინა იყო დაღვლია,
ჩაილოთე დაწაშულხს თას კვადენ.)

— ძობლებიც ჰქონო! ჩაიბუბუტა კი-
ლებში რომესპირომა.

(ძობლებიც იმ დროს ატყობის ვარები
და მონახებლები იყენენ მაგარილი და პარიკის
დაც მსმარებდობდნ.)

— მე არიკის ქური არა ვარ, დ იყურა
მარამ ჩემს პირით ქვეყანა ლაპარაკობ!
აი თქვენ ახა ვახუბი ხართ! რამდენი
წლის ბრძნობი, შენ, დნტონო? ოცდა-
ათობნტონ. შენ, რომესპირო? ოც და ცო-
მეტს განამ მ. იცოდეთ, რომ მე თქვენ-
ზე უხვი ვარ! მე ქვეყნის დაარსებელ მე
ეცხოვრობ! ჩემში ქკობრიობის წყაღებ
გახნობცილებულთა, ექესი ათისწლისაგან

— მს მართალია, სთქვა დნტონმა.
ქქევი ათასი წელიწადი, რაც მათი კაცო-
ბორობის სძულულის არ განთავისუფლებია,
და ეს ძანი მარამ!

— დნტონმა დაეყვირა მარამ და თე-
ლე-
— რა იყო? უბსუხა დანტონმა.

ამართად მსყიდვლმა და ეს სამი კაცი. მ
იყო მცხების ჩხუბი.

ამ დროს კარგი გილა და სიმურდანი შემოე-
და. შეუღლი ვახუბდობ და დაშვიდნ. სიტხ-
ხანს შეფეგ საზოგადოება დაიშო; სიმურდანს ეტი-
რა ხელში პატარა ძაღლი, რომესპირმა ეყურა,
რომ სფრანგეთის რესპუბლიკის მთავრობა აფხაენის
იმას მშობილობის წინამდებნ ლ პარად იმ გარ-
დას, რომეოციონტრის ხელ ქვეით მოქმედნ
მანდეს არსებობის დაეშვიდნდნ. სიმურდანს
სიტყვასიტყვით სწორი უფლება ჰქონდა მი-
ნიშნებოდა. მთვენი გულ და სხე კაცად მიჩა-
ნდთ, სიმურდანს შედამხვედლობა უნდა ჰქონდა,
რომ ის დაუზოგადოდ მოქცედა ყველას, ეინაც
მანდში დაიშვიდნდნ.

